

Elżbieta Zębek

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0002-8637-8391

Natalia Kulbacka-Burakiewicz

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0002-3289-9810

Odpowiedzialność karna za przestępstwo zanieczyszczenia środowiska – wybrane aspekty

Wprowadzenie

Odpowiedzialność karna to powinność poniesienia przez konkretną osobę konsekwencji określonych w prawie za konkretne przestępstwo¹. Niewątpliwie dominującym i najbardziej podstawowym aktem prawnym regulującym odpowiedzialność karną jest ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny² (dalej k.k.), lecz nie jest jedynym źródłem norm sankcjonowanych oraz sankcjonujących³. Przepisy karne z zakresu ochrony środowiska mieszczą się nie tylko w wyżej wymienionym akcie prawnym, ale również w innych ustawach, które tworzą tzw. pozakodeksowe prawo karne. Ustawodawca umieścił w rozdziale XXII Kodeksu karnego czyny zabronione godzące w środowisko, przez które rozumie się ogół elementów przyrodniczych, w tym także przekształconych w wyniku działalności człowieka, a w szczególności powierzchnię ziemi, kopaliny, wody, powietrze, krajobraz, klimat oraz pozostałe elementy różnorodności biologicznej, a także wzajemne oddziaływania pomiędzy tymi elementami⁴. Zawarte w tymże rozdziale czyny zabronione, godzące w środowisko, kwalifikowane są przez ustawodawcę jako przestępstwa przeciwko środowisku, zagrożone sankcją karną. Odpowiedzialność karna w ochronie środowiska to przede wszystkim odpowie-

¹ S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2016, s. 27.

² Dz. U. z 2018 r. poz. 1600 z późn. zm.

³ J. Giezek, *Źródła prawa karnego*, [w:] M. Bojarski (red.), *Prawo karne materialne. Część ogólna i szczególna*, Warszawa 2015, s. 51.

⁴ Art. 3 pkt 39 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 799 z późn. zm.).

działność za popełniony czyn zabroniony, godzący w środowisko jako dobro prawnie chronione, którego konsekwencją są środki reakcji karnej⁵.

Przedmiotem rozważań niniejszego artykułu jest przestępstwo zanieczyszczenia środowiska uregulowane w art. 182 § 1 i 2 k.k. o następującym brzmieniu: „Kto zanieczyszcza wodę, powietrze lub powierzchnię ziemi substancją albo promieniowaniem jonizującym w takiej ilości lub w takiej postaci, że może to zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka lub spowodować istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi lub zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Jeżeli sprawca czynu określonego w §1 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2”. Celem artykułu jest próba oceny skuteczności regulacji prawnej sankcjonującej przestępstwo zanieczyszczenia środowiska na podstawie analizy obowiązującego stanu prawnego, orzecznictwa oraz danych statystycznych.

Literaturowa interpretacja przestępstwa zanieczyszczenia środowiska

W obowiązującym polskim systemie prawnym przestępstwo zanieczyszczenia środowiska zostało ujęte w art. 182 § 1 i 2 k.k.⁶ Przepis ten penalizuje zanieczyszczenie i promieniowanie jonizujące trzech podstawowych elementów środowiska, a mianowicie wody, powietrza, powierzchni ziemi w znacznych rozmiarach⁷. Uściślając, artykuł ten chroni należytą ich jakość, a oprócz

⁵ J. Ciechanowicz-McLean, *Leksykon ochrony środowiska*, Warszawa 2009, s. 185. Zob. także: E. Zębek, U. Szymańska, *Sankcje karne jako instrument ochrony środowiska przed odpadami niebezpiecznymi*, [w:] J. Kasprzak, B. Młodziejowski (red.), *Kryminalistyka i inne nauki pomocowe w postępowaniu karnym*, Szczecin-Olsztyn 2009, s. 185.; E. Zębek, M. Kałużynski, *Odpady niebezpieczne i promieniotwórcze jako potencjalne narzędzie ekoterroryzmu*, [w:] M. Kotowska, W. Pływaczewski, *Kryminologia wobec współczesnych zagrożeń ekologicznych*, Olsztyn 2011, s. 35.; M. Kowalczyk-Ludzia, K. Pruszkiewicz-Słowińska, *Odpowiedzialność karna za kradzież leśną – aspekty wybrane*, [w:] M. Adameczyk, J. Karaźniewicz, K. Pruszkiewicz-Słowińska (red.), *Kar-noprawne aspekty ochrony środowiska – wyzwania dla teorii i praktyki*, Olsztyn 2017, s. 104–105.

⁶ Obecne brzmienie tego przepisu zostało nadane ustawą z dnia 25 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 r., nr 94, poz. 549), której celem było zaimplementowanie przepisów dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/99/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie ochrony środowiska poprzez prawo karne (Dz. U. UE. L. z 2008 r. Nr 328, str. 28) do przepisów krajowych. Unia Europejska zobligowała Państwa Członkowskie, aby zawarte w dyrektywie czyny, które zostały dokonane bezprawnie i umyślnie lub będące skutkiem przynajmniej rażącego niedbalstwa, stanowiły przestępstwa karne. W związku z tym, nowelizacja art. 182 polegała na rozszerzeniu znamiona przepisu o takie zachowania, które mogą spowodować istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi.

⁷ W doktrynie prawa słusznie dopatruje się w stosunku do art. 182 pewnych powiązań i nawiązań do nieobowiązujących już przepisów prawnych, tj. art. 140 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks karny (Dz. U. z 1969 r., nr 13, poz. 94), oraz art. 107 ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz. U. z 1980 r., nr 3, poz. 6).

tego indywidualnym przedmiotem ochrony jest również życie lub zdrowie człowieka oraz zasoby świata roślinnego lub zwierzęcego, które mogą zostać narażone na niebezpieczeństwo⁸. Niemniej jednak należy zauważyć, iż wskazane powyżej przesłanki przestępstw nie są precyzyjnie zdefiniowane, a szczególnie dotyczy to „zanieczyszczenia w znacznych rozmiarach”. Można jedynie tutaj domniemywać, iż substancje zanieczyszczające są na poziomach przekraczających dopuszczalne normy emisyjne⁹.

Interpretując ten przepis prawny należy sięgnąć do innych ustaw, takich jak ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska¹⁰, ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne¹¹, ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. Prawo atomowe¹², bowiem art. 182 k.k. ma charakter blankietowy¹³. Słuszne wydaje się zatem zaprezentowanie występujących prawnych terminów w omawianym przepisie. Pod pojęciem „zanieczyszczenie” należy rozumieć emisję¹⁴, która może: 1) być szkodliwa dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska, 2) powodować szkodę w dobrach materialnych, 3) pogarszać walory estetyczne środowiska, 4) kolidować z innymi, uzasadnionymi sposobami korzystania ze środowiska¹⁵. Woda jako pojęcie prawne nie zostało zdefiniowane w żadnym akcie prawnym. Niemniej jest to tlenek wodoru cechujący się specyficznymi właściwościami chemicznymi i fizycznymi, które wyróżniają ją na tle innych cieczy¹⁶. Ustawodawca polski podzielił wody

⁸ W. Radecki, *Przestępstwa przeciwko środowisku*, [w:] M. Filar (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 1125.

⁹ W. Radecki, *Ochrona środowiska w polskim, czeskim i słowackim prawie karnym. Studium prawnoporównawcze*, Warszawa 2013, s. 225; zob. także E. Zębek, N. Kulbacka-Burakiewicz, *Prawnokarna ochrona wód w świetle prawa polskiego i czeskiego*, „Studia Prawnoustrojowe” 2017, nr 38, s. 70–85.

¹⁰ T.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 799 z późn. zm.

¹¹ T.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 2268 z późn. zm.

¹² T.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 792 z późn. zm.

¹³ I. Sepiolo-Jankowska, *Przestępstwa przeciwko środowisku*, [w:] M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Tom I. Komentarz*, Warszawa 2017, s. 508.

¹⁴ Emisję należy rozumieć jako wprowadzane bezpośrednio lub pośrednio, w wyniku działalności człowieka, do powietrza, wody, gleby lub ziemi: substancje, energie, takie jak ciepło, hałas, wibracje lub pola elektromagnetyczne. Jest to emisja kwalifikowana mogąca powodować wskazane skutki, a także oceniana negatywnie i uznawana za niepożądaną. Zob. art. 3 pkt 4 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 799 z późn. zm.).

¹⁵ Art. 3 pkt 49 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2018 r. poz. 799 z późn. zm.). Według art. 2 pkt 33 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz. U. UE. L. z 2000 r. Nr 327, str. 1 z późn. zm.), zwanej ramową dyrektywą wodną, zanieczyszczenie oznacza bezpośrednio lub pośrednio wprowadzenie, na skutek działalności człowieka, substancji lub ciepła do powietrza, wody lub ziemi, które może być szkodliwe dla zdrowia ludzkiego lub jakości ekosystemów wodnych lub ekosystemów lądowych, bezpośrednio zależnych od ekosystemów wodnych, czego rezultatem są szkody materialne, lub które ogranicza lub zakłóca udogodnienia lub prawnie uzasadnione użytkowanie środowiska.

¹⁶ Leksykon ekologii i ochrony środowiska, *Ekologia*, dostępny <https://www.ekologia.pl/wiedza/slovníki/leksykon-ekologii-i-ochrony-srodowiska/woda> (data dostępu: 15.04.2019).

na podziemne¹⁷ i powierzchniowe¹⁸. Do powierzchniowych zaliczył wody morza terytorialnego, morskie wody wewnętrzne oraz śródlądowe wody powierzchniowe dzielące się na śródlądowe wody płynące oraz śródlądowe wody stojące¹⁹. Przez powietrze należy rozumieć powietrze znajdujące się w troposferze, z wyjątkiem wewnątrz budynków i miejsc pracy²⁰. Powierzchnię ziemi prawodawca zdefiniował jako naturalne ukształtowanie terenu, gleba²¹, ziemia²² oraz wody gruntowe. Termin „substancje” należy rozumieć jako pierwiastki chemiczne oraz ich związki, mieszaniny lub roztwory występujące w środowisku lub powstałe w wyniku działalności człowieka²³, a z kolei promieniowaniem jonizującym jest takie promieniowanie, które składa się z cząstek pośrednio lub bezpośrednio jonizujących bądź z obu rodzajów tych cząstek czy też fal elektromagnetycznych o długości do 100 nm (nanometrów)²⁴. Wspomniana woda, powietrze i powierzchnia ziemi są trzema komponentami środowiska, bez któregośkolwiek z nich niemożliwa byłaby egzystencja. Natomiast jeśli substancja oraz promieniowanie jonizujące przekroczą dopuszczalne ich poziomy bądź określony pułap stężenia (wg standardu jakości środowiska²⁵ bądź standardu emisyjnego²⁶) mogą przyczynić się

¹⁷ Wodami podziemnymi są wody gruntowe, które znajdują się w strefie nasycenia i pozostają w bezpośredniej styczności z gruntem lub podglebiem. Zob. szerzej art. 16 pkt 68 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2018 r. poz. 2268 z późn. zm.) oraz art. 3 pkt 25 lit. c ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2018 r. poz. 799 z późn. zm.).

¹⁸ Zob. art. 18 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2018 r. poz. 2268 z późn. zm.).

¹⁹ Zob. art. 19, art. 20 oraz art. 21 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2018 r. poz. 2268 z późn. zm.).

²⁰ Art. 3 pkt 26 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2018 r. poz. 799 z późn. zm.).

²¹ Gleba oznacza górną warstwę litosfery, złożoną z części mineralnych, materii organicznej, wody glebowej, powietrza glebowego i organizmów, obejmującą wierzchnią warstwę gleby i podglebie. Zob. art. 3 pkt 25 lit. a ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2018 r. poz. 799 z późn. zm.).

²² Ziemia oznacza górną warstwę litosfery, złożoną z części mineralnych, materii organicznej, wody glebowej, powietrza glebowego i organizmów, obejmującą wierzchnią warstwę gleby i podglebie. Zob. art. 3 pkt 25 lit. b ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2018 r. poz. 799 z późn. zm.).

²³ Art. 3 pkt 36 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2018 r. poz. 799 z późn. zm.).

²⁴ Art. 3 pkt 33 ustawy z dnia 29 listopada 2000 r. Prawo atomowe (Dz. U. z 2018 r. poz. 792 z późn. zm.).

²⁵ Są to poziomy dopuszczalne substancji lub energii oraz pułap stężenia ekspozycji, które muszą być osiągnięte w określonym czasie przez środowisko jako całość lub jego poszczególne elementy przyrodnicze. Zob. art. 3 pkt 34 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2018 r. poz. 799 z późn. zm.). Standardy zostały ustalone aktami normatywnymi, tj. Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. poz. 2294); Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. poz. 1031), Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. w sprawie sposobu prowadzenia oceny zanieczyszczenia powierzchni ziemi (Dz. U. poz. 1395).

²⁶ Zgodnie z art. 3 pkt 33 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2018 r. poz. 799 z późn. zm.) standardy emisyjne oznaczają dopuszczalne wielkości emisji.

do obniżenia jakości wymienionych elementów środowiska (tj. woda, powietrze, powierzchnia ziemi) doprowadzając tym samym do degradacji środowiska, a także mogą zagrozić życiu i zdrowiu człowieka.

Przestępstwo z art. 182 § 1 i 2 k.k. jest przestępstwem powszechnym i formalnym, którego może dopuścić się każdy, czyli każda osoba korzystająca ze środowiska. Może to być osoba, która w ramach powszechnego bądź zwykłego korzystania doprowadzi do zanieczyszczenia środowiska w takiej ilości i postaci, że spowoduje zniszczenie w świecie roślinnym i/lub zwierzęcym, bądź będzie tak z niego korzystała, że jej działanie będzie mogło spowodować to zniszczenie lub zagrożenie istotnego obniżenia jakości i ilości wody, powietrza lub powierzchni ziemi. Wystarczy wystąpienie potencjalnego zagrożenia tych trzech komponentów środowiska, zdrowia i życia ludzi albo zniszczenia w świecie roślinnym i zwierzęcym, aby osoba odpowiedzialna za to została pociągnięta do odpowiedzialności karnej. Sprawcą tego przestępstwa może być również osoba, która nakłania inną osobę do popełnienia czynu zabronionego bądź pomaga innej osobie popełnić to przestępstwo. W związku z tym, w świetle przepisu art. 18 § 1 i 2 k.k. odpowiedzialność karną poniesie nie tylko osoba dopuszczająca się czynu zabronionego, ale również podżegacz i pomocnik.

Przestępstwo zanieczyszczenia środowiska w świetle statystyk policyjnych

Analizując statystyki policyjne można stwierdzić znikomy odsetek postępowań przygotowawczych w zakresie zanieczyszczenia środowiska na tle innych przestępstw ujętych w Kodeksie karnym. Za przykład może posłużyć przestępstwo zniszczenia lub uszkodzenia cudzej rzeczy z art. 288 k.k., gdzie w 2016 r. wszczęto 43110 postępowań, natomiast przestępstw dotyczących zniszczenia w świecie roślinnym i zwierzęcym z art. 181 k.k. tylko 68, a dotyczących zanieczyszczenia środowiska tylko 41²⁷. Postępowanie o przestępstwo zanieczyszczenia środowiska prowadzone jest przez funkcjonariuszy policyjnych z wydziału do walki z przestępczością gospodarczą. W tabeli 1 zaprezentowano liczbę postępowań przygotowawczych, wszczętych na podstawie art. 182 k.k. oraz przestępstw stwierdzonych, które stanowiły czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 albo karą surowszą, bądź czyn zabroniony zagrożony grzywną powyżej 30 stawek dziennych albo powyżej 5000 złotych, karą ograniczenia wolności przekraczającą miesiąc albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc²⁸,

²⁷ www.Statystyka.policja.pl (data dostępu: 20 września 2019).

²⁸ Art. 7 k.k.

w toku ich prowadzenia. Nadmienić należy, iż liczba wszczętych postępowań jest znacznie większa niż liczba przestępstw stwierdzonych, co w konsekwencji rodzi mniej wykrytych przestępstw, które zostały potwierdzone w wyniku wszczęcia postępowania przygotowawczego przez Policję. W trakcie prowadzenia tych spraw okazuje się, iż czyn będący przedmiotem postępowania jest wykroczeniem bądź postępowanie jest umorzone ze względu na brak dostatecznych dowodów, które świadczyłyby o popełnionym przestępstwie, czy też z powodu niewykrycia sprawcy.

Tabela 1
Przestępstwo zanieczyszczenia środowiska w świetle danych statystycznych Policji

Rok	Art. 182 k.k.		
	Liczba postępowań wszczętych	Liczba przestępstw stwierdzonych	Przestępstwa wykryte ²⁹
2017	111	22	7
2016	109	19	9
2015	100	16	6
2014	91	14	2
2013	99	24	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Policji opublikowanych na stronie internetowej www.statystyka.policja.pl (data dostępu: 29 kwietnia 2019 r.).

Na podstawie danych, przedstawionych w tabeli 2, można stwierdzić, iż na Warmii i Mazurach przestępstwo zanieczyszczenia środowiska jest popełniane bardzo rzadko. W województwie warmińsko-mazurskim na przełomie lat 2013–2018 wszczęto w sumie 27 postępowań o przestępstwo zanieczyszczenia środowiska, a stwierdzono popełnienie 4 przestępstw na terenie całego województwa. Przestępstwo z art. 182 § 1 k.k. można popełnić wyłącznie umyślnie, natomiast znamiona z art. 182 § 2 k.k. mogą zostać zrealizowane nieumyślnie, dlatego też należy zauważyć, iż więcej jest postępowań wszczętych i przestępstw stwierdzonych, gdzie doszło do umyślnego zanieczyszczenia wody, powietrza lub powierzchni ziemi substancją albo promieniowaniem jonizującym w takiej ilości lub postaci, że mogło zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka, spowodować istotne obniżenie jakości trzech komponentów środowiska lub zniszczyć świat roślinny lub zwierzęcy w znacznych rozmiarach. Za umyślne spowodowanie zanieczyszczenia środowiska, ustawodawca przewidział sankcję karną w postaci kary pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Niemniej jednak, aby przypisać sprawcy umyślność należy najpierw udowodnić, że sprawca miał zamiar popełnić ten czyn zabronio-

²⁹ Przestępstwa wykryte są przestępstwami stwierdzonymi, w których ustalono co najmniej jednego podejrzanego w zakończonym postępowaniu przygotowawczym.

ny, a także, że chce go popełnić albo przewidując możliwość jego popełnienia, na to się godzi (art. 9 § 1 k.k.).

Tabela 2

Przestępstwo zanieczyszczenia środowiska w województwie warmińsko-mazurskim

Rok	Art. 182 § 1 k.k.			Art. 182 § 2 k.k.		
	Postępowania wszczęte	Postępowania zakończone	Przestępstwa stwierdzone	Postępowania wszczęte	Postępowania zakończone	Przestępstwa stwierdzone
2018	4	5	2	0	0	0
2017	4	3	0	0	0	0
2016	3	4	0	1	0	0
2015	2	5	2	0	1	0
2014	8	8	0	1	2	0
2013	4	3	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie.

Przestępstwo zanieczyszczenia środowiska – wybrane orzecznictwo

Sąd Rejonowy w Olsztynie, ostatni wyrok w sprawie przestępstwa zanieczyszczenia środowiska wydał 30 sierpnia 2002 r., w którym uznał oskarżonego za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu:

1. na podstawie art. 182 § 2 k.k. wymierzył mu karę 10 miesięcy pozbawienia wolności;
2. na podstawie art. 47 § 2 k.k. orzekł nawiązkę w wysokości 3000 zł na rzecz Ligi Ochrony Przyrody – okręg warmińsko-mazurski;
3. na podstawie art. 69 § 1 i § 2 k.k. oraz art. 70 § 1 pkt 1 k.k. warunkowo zawiesił oskarżonemu, tytułem próby, na okres lat 2 wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności;
4. na podstawie art. 71 § 1 k.k. wymierzył oskarżonemu karę grzywny w wysokości 80 stawek dziennych, przyjmując wysokość jednej stawki na 10 zł;
5. na podstawie art. 627 k.p.k. zasądził od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa koszty sądowe, w tym kwotę 170 zł tytułem opłaty karnej.

Dnia 28 marca 2002 funkcjonariusz X Komendy Miejskiej Policji przedstawił kierownikowi robót zarzut nieumyślnego zanieczyszczenia sieci wodociągowej (budowa sieci wodociągowej Ł.-J.), z racji tego, że 12 lutego 2002 r. w miejscowości Ł. w czasie dezynfekcji nowobudowanej sieci wodociągowej, nieumyślnie zanieczyścił używany odcinek sieci wodociągowej chlorem wolnym o stężeniu co najmniej 0.8 mg Cl/ dm³, co przekroczyło dopuszczalne normy – 0.3 mg Cl/dm³, czym spowodował powstanie zagrożenia dla zdrowia, życia wielu mieszkańców miejscowości Ł., G., R., co stanowiło przestępstwo

z art. 182 § 2 k.k. Prokurator Prokuratury Rejonowej w Olsztynie sporządził 12 kwietnia 2002 r. akt oskarżenia, w którym oskarżył Pana X o to, że 12 lutego 2002 r. w miejscowości Ł. gm. J. podczas płukania nowobudowanej sieci wodociągowej, nie sprawdził, czy inwestycja jest odcięta od innych urządzeń wodnych, otworzył zasuwę i w ten oto sposób nieumyślnie zanieczyścił wodę w starej sieci wodociągowej chlorem wolnym, którego stężenie przekroczyło dopuszczalne normy. W dniu 13 lutego 2002 małoletni J. i K. Kowalscy – mieszkańcy G. – spożyli skażoną chlorem wodę, w wyniku czego doznali zatrucia i umieszczono ich w szpitalu dziecięcym w Olsztynie. W sprawie powołano biegłego z zakresu medycyny sądowej, który w opinii stwierdził, że u dzieci, które były hospitalizowane stwierdzono objawy zatrucia pokarmowego z uporczywymi wymiotami i osłabieniem, stanowiące roztrój zdrowia trwający nie dłużej niż siedem dni w rozumieniu art. 157 § 2 k.k. Jego zdaniem stwierdzone ww. objawy zatrucia pokarmowego mogły być spowodowane ostrym zatruciem chlorem zawartym w wodzie. Schorzenie mogło być wynikiem spożycia zanieczyszczonej wody w dniu 13 lutego 2002 r. Natomiast 12 lutego 2002 r. z przedmiotowego wodociągu pobrano próbkę wody, którą następnie przesłano do badań w Miejskiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Olsztynie. Tam stwierdzono, iż stężenie chloru w tej wodzie wyniosło 0,8 mg/dm³ i przekraczało ustalone w Polsce normy (0,2 – 0,5 mg/dm³ dla wody do picia i na potrzeby gospodarcze). Zatem spożycie skażonej chlorem wody zagrażało życiu i zdrowiu mieszkańców wsi Ł., G. i R., łącznie 365 osobom. Natomiast oprócz braci Kowalskich nikt z zagrożonych nie doznał rozstroju zdrowia³⁰.

Podsumowanie

Podsumowując dotychczasowe wywody należy stwierdzić, że odpowiedzialność karna to nie tylko zbiór przepisów związanych z sankcjonowaniem niedotrzymania wymagań ochrony środowiska, ale także pewnego rodzaju odpowiedzialność wynikająca przede wszystkim z samego faktu bycia członkiem społeczności, obejmująca każdego z nas bez wyjątku, co wyraźnie podkreśla ustawa zasadnicza w art. 86 „każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie”³¹. Na podstawie analizy danych statystycznych i wybranego orzecznictwa można stwierdzić niski odsetek wykrytych przestępstw zanieczyszczenia środowiska, co może świadczyć o niskiej efektywności penali-

³⁰ Wyrok Sądu Rejonowego w Olsztynie z dnia 30 sierpnia 2002 r., sygn. akt II k 559/02.

³¹ A. Habuda, *Instrumenty realizacji odpowiedzialności za środowisko w prawie ochrony przyrody*, [w:] E. Zębek, M. Hejbudzki (red.), *Odpowiedzialność za środowisko w ujęciu normatywnym*, Olsztyn 2017, s. 29 i 36.

zacji czynu z art. 182 k.k. Przyczyną tego stanu rzeczy może być brak doprecyzowania znamion przestępstwa, tj. zniszczenia środowiska w znacznych rozmiarach³². Ponadto należy zwrócić uwagę na fakt, iż w przestępstwach skierowanych przeciwko środowisku występuje często brak pokrzywdzonego, który jako najbardziej zainteresowany dochodzeniem swych praw przed sądem zgłaszałby te przestępstwa organom ścigania. W związku z tym, że przestępstwo zanieczyszczenia środowiska jest przestępstwem ściganym z oskarżenia publicznego, my jako obywatele naszego państwa powinniśmy zawiadamiać o czynach godzących w nasze środowisko, a nie tylko deklarować zainteresowanie jego należytym stanem. Powinniśmy reagować zawsze, a nie tylko wtedy, gdy może dotknąć nas osobiście, tak jak w przypadku dwóch chłopców, którzy zatruli się chlorem zawartym w wodzie. Nie ulega wątpliwości, iż przestępstwa przeciwko środowisku mają skomplikowany charakter, bowiem wymagają specjalnej i specjalistycznej wiedzy, umiejętności udowodnienia zaistnienia i sprawstwa owego przestępstwa. Ponadto, w sprawach dotyczących zanieczyszczeń środowiska należy uwzględnić szereg występujących zależności, które mogą powodować pewne trudności. Równocześnie należy zaznaczyć, iż postępowania w sprawie przestępstw zanieczyszczenia środowiska są prowadzone przez Policję zwalczającą przestępczość gospodarczą, co skutkuje tym, że brakuje wystarczającej liczby funkcjonariuszy posiadających wyspecjalizowaną wiedzę z zakresu zwalczania przestępczości przeciwko środowisku. Dlatego też funkcjonariusze policyjni powinni korzystać z wiedzy specjalnej biegłych (z zakresu ochrony środowiska, ochrony przyrody i krajobrazu, mykologii, chemii analitycznej, hydrauliki i hydrobiologii, medycyny sądowej itd.), a także wiedzy specjalistycznej różnych instytucji publicznych. Zaangażowanie wszystkich uczestników postępowania karnego jest niezwykle ważne, aby można było prawidłowo zakwalifikować dany czyn zabroniony.

Mając świadomość, iż przedstawione w niniejszej pracy rozważania nie wyczerpują całości zagadnienia jakim jest zanieczyszczenie środowiska, a są jedynie zasygnalizowaniem problemu, bezspornie należy stwierdzić, że wymagają one, dla dobra nas wszystkich, dalszego badania oraz praktycznego udoskonalania³³.

³² Zobacz więcej: E. Zębek E., N. Kulbacka-Burakiewicz, op. cit., s. 83.

³³ N. Kulbacka-Burakiewicz, *Zanieczyszczenie środowiska jako element zaburzenia równowagi ekologicznej środowiska*, [w:] A. Kordońska, R. Romaniuk, R. Kordonski, D.M. Mościcka, Ł. Muszyński (red.), *International relations review*, Lviv – Olsztyn 2019, s. 249.

Wykaz literatury

- Ciechanowicz-McLean J., *Leksykon ochrony środowiska*, Warszawa 2009.
- Giezek J., *Źródła prawa karnego*, [w:] M. Bojarski (red.), *Prawo karne materialne. Część ogólna i szczególna*, Warszawa 2015.
- Habuda A., *Instrumenty realizacji odpowiedzialności za środowisko w prawie ochrony przyrody*, [w:] E. Zębek, M. Hejbudzki (red.), *Odpowiedzialność za środowisko w ujęciu normatywnym*, Olsztyn 2017.
- Kowalczyk-Ludzia M., Pruszkiewicz-Słowińska K., *Odpowiedzialność karna za kradzież leśną – aspekty wybrane*, [w:] M. Adamczyk, J. Karaźniewicz, K. Pruszkiewicz-Słowińska (red.), *Karnoprawne aspekty ochrony środowiska – wyzwania dla teorii i praktyki*, Olsztyn 2017.
- Kulbacka-Burakiewicz N., *Zanieczyszczenie środowiska jako element zaburzenia równowagi ekologicznej środowiska*, [w:] A. Kordońska, R. Romaniuk, R. Kordonski, D.M. Mościcka, Ł. Muszyński (red.), *International relations review*, Lviv – Olsztyn 2019.
- Leksykon ekologii i ochrony środowiska, *Ekologia*, dostępny na stronie internetowej <https://www.ekologia.pl/wiedza/slowniki/leksykon-ekologii-i-ochrony-srodowiska/woda>.
- Radecki W., *Ochrona środowiska w polskim, czeskim i słowackim prawie karnym. Studium porównawcze*, Warszawa 2013.
- Radecki W., *Przestępstwa przeciwko środowisku*, [w:] M. Filar (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2016.
- Sepiolo-Jankowska I., *Przestępstwa przeciwko środowisku*, [w:] M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Tom I. Komentarz*, Warszawa 2017.
- Walto S., Hofmański P., *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2016.
- Zębek E., Kałużyński M., *Odpady niebezpieczne i promieniotwórcze jako potencjalne narzędzie ekoterroryzmu*, [w:] M. Kotowska, W. Pływaczewski, *Kryminologia wobec współczesnych zagrożeń ekologicznych*, Olsztyn 2011.
- Zębek E., Szymańska U., *Sankcje karne jako instrument ochrony środowiska przed odpadami niebezpiecznymi*, [w:] J. Kasprzak, B. Młodziejowski (red.), *Kryminalistyka i inne nauki pomocowe w postępowaniu karnym*, Szczecin-Olsztyn 2009.
- Zębek E., Kulbacka-Burakiewicz N., *Prawnokarna ochrona wód w świetle prawa polskiego i czeskiego*, „*Studia Prawnoustrojowe*” 2017, nr 38.

Summary

Criminal responsibility for the crime of environmental pollution – selected aspects

Key words: environmental pollution, water, air, surface of the earth, crimes against environment.

The subject of this article is the crime of environmental pollution regulated in art. 182 § 1 and 2 k.k. The aim of the publication is an attempt to evaluate the effectiveness of legal regulation based on the analysis of the applicable legal status, case law and statistical data. Due to the volume of

this work, attention was focused on the presentation of the basic conceptual apparatus for the subject taken, statistical data of the Police, and the judgment of the District Court in Olsztyn. Based on the data analysis, low effectiveness of sanctioning the crime of environmental pollution was found. The reason for this condition can be seen in the lack of clarification of the features of the crime, the lack of harm such an act – the environment, complicated evidence process, as well as the requirement to involve court experts specializing in many scientific fields, e.g. biology, ecology, chemistry.